



## Doporučení Výboru LP-TECH k Národnímu plánu obnovy

Výbor pro Lidská práva a moderní technologie (dále jen „Výbor“) považuje za vhodné docílit souladu s prioritami a potřebami v oblasti lidských práv zejména u těchto dvou pilířů Národního plánu obnovy:

**Pilíř č. 1 – Digitální transformace**

**Pilíř č. 3 – Vzdělávání a trh práce**

Přestože i výsledky činnosti podporované ze zdrojů Národního plánu obnovy v rámci jeho zbývajících pilířů mohou mít do oblasti lidských práv určitý dopad, Výbor považuje vybrané dva pilíře z tohoto pohledu za nejvýznamnější.

Výbor se ve svých připomínkách a návrzích odkazuje na jím dříve vydaný dokument zvaný Technologické desatero, představené Radě vlády pro lidská práva v prosinci roku 2020.<sup>1</sup> Ukazuje se, že šířka a hloubka Technologického desatera má s ohledem na svůj univerzální charakter význam a relevanci i pro aktivity v rámci Národního plánu obnovy.

## Seznam doporučení a jejich odůvodnění

### Návrh a doporučení k Pilíři č. 1 - Digitální transformace

Pilíř č. 1 má přispět například k digitalizaci a zefektivnění státní správy, snížení administrativní zátěže, lepší dostupnosti internetu, digitalizaci podniků nebo urychlení stavebního řízení.<sup>2</sup>

Ke svým připomínkám a doporučením Výbor vybral jeho následující komponenty:

#### 1.1 Digitální služby občanům a firmám

Výbor předkládá následující návrhy a doporučení k této komponentě Národního plánu obnovy:

---

<sup>1</sup> Více informací o dokumentu včetně jeho plného znění je k dispozici v zápisu ze zasedání Rady vlády pro lidská práva, a dále v informaci zmocněnkyně vlády pro lidská práva, k dispozici zde:

[https://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/vybory/pro\\_lidska\\_prava\\_a\\_modern\\_technologie/ze\\_zasedani\\_vyboru/pracovni-skupina-prijala-technologicke-desatero-193167/](https://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/vybory/pro_lidska_prava_a_modern_technologie/ze_zasedani_vyboru/pracovni-skupina-prijala-technologicke-desatero-193167/).

<https://www.vlada.cz/cz/ppov/zmocnenkyne-vlady-pro-lidska-prava/aktuality/moderni-technologie-jdou-ruku-v-ruce-s-lidskymi-pravy-i-ve-vyjimecnych-stavech-185766/>.

<sup>2</sup> Popis pilíře č. 1 je k dispozici zde: <https://www.planobnovy.cz/cile-a-pilire>.

- a) Zvyšování kvalifikace. S odkazem na zkušenosti se zaváděním opatření v souvislosti s pandemií nemoci Covid-19 Výbor doporučuje v souvislosti se zaváděním digitalizace služeb občanům a firmám zaměřit zvýšenou pozornost na zvyšování kvalifikace osob, které s technologiemi mají pracovat. Zvyšování kvalifikace je nezbytné jak na straně státních orgánů, a to zejména s ohledem na pochopení možností, rizik a dopadů zaváděných technologií, tak na straně příjemců digitálních služeb, a to zejména s ohledem na zvýšení jejich schopností digitální služby využívat. Z pohledu lidských práv je zvyšování kvalifikace příjemců digitálních služeb nezbytné pro zachování rovnosti přístupu k těmto službám a tím také zajištění rovnosti při realizaci základních práv a svobod.
- b) Rovný přístup a inkluzivní digitální služby. Jakákoli nová i stávající digitální služba musí jako své základní východisko akcentovat zajištění rovného, nediskriminačního a přívětivého přístupu ke službám eGovernmentu pro všechny skupiny klientů veřejné správy. Inkluzivní přístup a uživatelská přívětivost jsou zásadní zejména pro uživatele se specifickými potřebami, jako jsou lidé se zdravotním znevýhodněním či postižením, či lidé s omezenou či vyloučenou schopností takové služby využívat.
- c) Zachování nedigitálních alternativ. V souladu se strategií Digitálního Česka<sup>3</sup> je třeba zachovat možnost volby mezi digitálním a nedigitálním řešením pro zachování rovnosti přístupu v jeho nejširším pojetí. Pouze tak lze umožnit realizaci základních práv a svobod všem bez rozdílu.
- d) Udržitelnost účelu. Digitální technologie jsou svých charakterem a adaptabilitou způsobilé průběžným úpravám a doplněním. Nedostatečný dohled nad jejich realizací může proto vyústit v nežádoucí efekty včetně zásahů do soukromí či zneužití důvěry a technologických možností. Ani za výjimečných situací proto nesmí být digitalizované nástroje a procesy využívány k jinému účelu, než pro jaký byly vytvořeny. Typickou hrozbou je například sledování či profilování obyvatel, sběr osobních údajů v nadměrném množství či propojování data v registrech způsobem, který by významně měnil jejich dříve určený účel.
- e) Privacy by design. Každé zpracování osobních údajů musí být posouzeno v souladu s legislativou v oblasti ochrany osobních údajů. Volba nástrojů a rozsah zpracování proto musí odpovídat citlivosti daných osobních údajů a možných dopadů jejich nežádoucího zpřístupnění. Zejména je třeba dbát zřetel na riziko deanonymizace uveřejněných dat a

---

<sup>3</sup> Informační koncepce strategie Digitálního Česka je k dispozici zde:

<https://www.mvcr.cz/soubor/informacni-koncepce-cr-2020.aspx>.

dodatečné identifikace konkrétních osob například spojením s jinými osobními údaji. V této souvislosti lze u uveřejňovaných dat doporučit data nejen anonymizovat, ale i uveřejňovat pouze agregovaná data, pokud byla původně osobními údaji. V případě využívání služeb třetích osob v rámci digitalizovaných řešení je vždy třeba důkladně zvažovat dopad sdílení osobních údajů občanů s těmito osobami na úroveň jejich ochrany, zejména s ohledem na právní režimy států, v nichž bude ke zpracování dat docházet.

- f) Čitelnost informací. S ohledem na rozsah možných uživatelů digitálních služeb musí způsob předávání informací respektovat všechny skupiny adresátů a přizpůsobit tomu svou formu. Přizpůsobení může mít například podobu překladu do znakového jazyka nebo uzpůsobení pro slabozraké a nevidomé.
- g) Technologická neutralita služeb. Digitální služby by měly být navrhovány tak, aby co nejméně nutily občana zřizovat si uživatelské účty k produktům konkrétních třetích stran bez možnosti volby, případně akceptovat předávání osobních údajů třetím stranám, aniž by toto bylo nutné pro realizaci služby.
- h) Územní rozsah. Síťová infrastruktura pro výstavbu sítí elektronických komunikací není dostatečná. Řada uživatelů digitálních služeb také nemá přístup k moderním telekomunikačním službám. Je proto nezbytné zajistit přístup ke službám veřejné správy a komunikaci s ní na celém území České republiky, např. prostřednictvím sítě Czech Point.
- i) Správní orgány a soudy. Omezení vyplývající z opatření v boji proti pandemii nemoci Covid-19 ukázala nedostatečnou připravenost státu na správní a soudní řízení v online prostředí. S ohledem na důležitost řešení sporů a požadavků občanů i během výjimečných situací je nezbytné zaměřit digitalizační úsilí také na chod soudních a správních orgánů. Bez zajištění udržitelného fungování hrozí omezení práva na spravedlivý proces také s ohledem na různorodost proticovidových opatření a jejich dopadů na různé skupiny obyvatel.

## 1.2 Digitální systémy veřejné správy

Výbor předkládá následující návrhy a doporučení k této komponentě Národního plánu obnovy:

- a) Ochrana osobních údajů. Nouzové situace nejsou omluvou pro nedodržování pravidel ochrany osobních údajů. Naopak právě v souvislosti s větším využíváním technologických nástrojů roste význam této ochrany. Je třeba klást důraz na transparentnost zpracování dat a jeho soulad s pravidly ochrany soukromí a osobních údajů, jakož i zákazem diskriminace.

Je nezbytné provést analýzu dosavadního nakládání s osobními údaji v době mimořádných opatření, aby bylo možné se poučit z chyb a nedostatků.

- b) **Transparentnost.** Zavádění digitálních služeb a moderních technologií musí být provázeno jasným, přesvědčivým a jednotným vysvětlením jejich smyslu a cílů. Adresáti musí opatřením především rozumět a věřit jim na základě faktu, transparentní komunikace a odbornosti. Důraz by měl být kladen na veřejnou dostupnost dokumentů, zejména dokumentů vztahujících se k otázce ochrany osobních údajů občanů, pokud není třeba jejich dostupnost omezit s ohledem na bezpečnost či jiné závažné důvody. U každého digitálního řešení by se měla zvažovat možnost využití otevřených zdrojových kódů. Průvodním jevem dnešní společnosti je nárůst dezinformací, konspiračních teorií a relativizace faktů ohrožujících řešení krizových situací.
- c) **Zachování lidského faktoru.** Vliv nových technologií na úřední jednání (např. v podobě elektronických formulářů nebo automatického zpracování požadavku systémem) je třeba ohraničit. V případech vyšší míry automatizace procesu při zpracování dat by tento proces vedený s klientem měl být vždy doplněn lidským faktorem. Přítomnost lidského faktoru a důraz na individuální rozhodování jsou vyžadovány především při takových úředních rozhodováních, která ovlivňují kvalitu života osob, zejména osob zvláště zranitelných. Možnost zjednodušení doposud využívané metody práce nesmí být na úkor kvality výstupů.

### 1.3 Digitální vysokokapacitní sítě

Výbor předkládá následující doporučení k této komponentě Národního plánu obnovy:

- a) **Dostupnost.** Síťová infrastruktura pro výstavbu sítí elektronických komunikací není dostatečná. Současně se zaváděním moderních technologií a postupů je nutné zajistit, aby je jejich adresáti mohli užívat. Nezajištěné připojení, vybavení či nedostatek digitálních dovedností mohou vést k vyloučení určitých skupin z účasti na společenském životě (senioři, osoby se speciálními potřebami, žáci vzdělávání z domova, samoživitelé atd.). Služby je vhodné nastavit v souladu s konceptem AAAQ, tedy vedle dostupnosti dbát též na to, aby služby ve svém nastavení refletovaly specifika různých skupin uživatelů (např. vyšší věk) a aby poskytovaly dostatečnou míru kvality.

### 1.4 Digitální ekonomika a společnost, inovativní start-upy a nové technologie

Výbor předkládá následující doporučení k této komponentě Národního plánu obnovy:

- a) **Orientace na základní lidská práva a svobody.** Institucionální podpora, jakou je například dotační titul na základě Národního plánu obnovy, by měla vždy jako jednu ze základních

podmínek zahrnovat podporu základních práv a svobod. S ohledem na podnikatelský rozměr činností na základě dotací z veřejných rozpočtů je třeba aktivně ovlivnit priority takových projektů a zajistit jejich pozitivní dopad do oblasti základních lidských práv a svobod.

### Návrh a doporučení k Pilíři č. 3 – Vzdělávání a trh práce

Pilíř č. 3 má přispět například ke zvýšení digitálních dovedností žáků a kvalitě vzdělávání ve vybraných regionech, nebo pomocí budování kapacit jeslí umožnit lepší začlenění matek do pracovního života atd.<sup>4</sup>

Ke svým připomínkám a doporučením Výbor vybral jeho následující komponenty:

#### 3.1 Inovace ve vzdělávání v kontextu digitalizace

Výbor předkládá následující návrhy a doporučení k této komponentě Národního plánu obnovy:

- a) Vzdělávání v oblasti bezpečnosti. Zaměstnanci státního i soukromého sektoru by měli být školeni v oblasti kyberbezpečnosti a pravidel bezpečné práce z domova/online. Školení by mělo být přínosné pro daného zaměstnance a reagovat na aktuální hrozby, které jsou problémem v dané oblasti. Nedostatečná znalost v oblasti bezpečnosti může vést k nevhodnému využití digitálních technologií a tím ohrožení bezpečnosti zpracovávaných informací a osobních údajů.
- b) Obecné vzdělávání v oblasti moderních technologií. Současně se zaváděním moderních technologií a postupů je nutné zajistit, aby je jejich adresáti mohli užívat. Nezajištěné připojení, vybavení či nedostatek digitálních dovedností mohou vést k vyloučení určitých skupin z účasti na společenském životě (senioři, osoby se speciálními potřebami, žáci vzdělávání z domova, samoživitelé atd.). S obdobnými problémy se však mohou ze stejných důvodů potýkat též podnikatelé.
- c) Přístupnost vzdělávání. Zásadu rovného přístupu, vyjádřenou v doporučení ke komponentě 1.1 v písm. b), je třeba promítnout též do nastavení odpovídajících studijních oborů, vzdělávajících v oblasti moderních technologií. Studium musí reflektovat možné omezení přístupnosti zvláště zranitelných osob, např. osob s pohybovým omezením či osob vyššího věku. Studijní obory je třeba co nejvíce uzpůsobit potřebám těchto osob tak, aby je mohli využívat ze svého sociálního prostředí. Oblast technologií je nutno zdůraznit v oborech zdravotnických a pečovatelských tak, aby zde vzdělávání pracovníci získali znalosti, na

<sup>4</sup> Popis pilíře č. 3 je k dispozici zde: <https://www.planobnovy.cz/cile-a-pilire>.

základě kterých mohou moderní technologie efektivně využívat k pomoci a péči o své klienty.

### 3.2 Adaptace školních programů

Výbor v doporučení k této komponentě Národního plánu obnovy odkazuje na připomínky ke komponentě 3.1.

### 3.3 Modernizace služeb zaměstnanosti a rozvoj trhu práce

Výbor předkládá následující doporučení k této komponentě Národního plánu obnovy:

- a) Work-life balance. S ohledem na rostoucí rozsah práce v tzv. „hybridním modelu“, tedy částečně z domova a částečně z kanceláře, je nezbytné zavádění digitálních služeb a podpora iniciativ z dotačních titulů Národního plánu obnovy podporující flexibilní formy práce. Rovným přístupem k takovým digitálním službám se zvýší dosažitelnost rovnováhy pracovního a rodinného života a vyššího pracovního zapojení osob pečujících o děti či závislé osoby a jejich možnost realizovat svá základní práva a svobody včetně práva na zaměstnání či práva na vzdělání. Nepominutelným jevem souvisejícím s vyšší mírou využívání práce z domova je také nárůst výdajů na chod domácnosti (především na energie vynakládané za vyšší využívání domácnosti). Tento a další související jevy je třeba řešit spravedlivě a způsobem, který nebude překážkou pro využívání tohoto modelu výkonu práce.
  
- b) Zohlednění potřeb starších osob. Nástroje podpory trhu práce by měly reflektovat demografický vývoj, projevující se stárnutím populace. Průvodním jevem je tzv. stříbrná ekonomika, spočívající ve specifické poptávce po výrobních a službách ze strany starších osob. Stříbrná ekonomika tím může nabídnout nové pracovní příležitosti napříč obory.